

Pázmány Péter élete

Pázmány Péter bíboros, esztergomi érsek. Született Nagyváradon 1570. október 4-én, ősrégi magyar családból (I. Massai), meghalt Pozsonyban 1637. március 19-én.

Iskoláit szülőföldjén kezdte, azután Kolozsvárra ment, ahol 1583-ban elhagyta a református vallást, s a katolikus egyházba visszatért.

1587-ben a Jézus-társaságba lépett. A próbaidőt Krakkóban töltötte, a bölcseletet Bécsben tanulta, a hittudományokat Rómában.

1597-ben tanulmányi felügyelő lett a rend grazi nevelőintézetében, s a reá következő évben az ugyanottani egyetemen a bölcselet tanára.

1601-ben a sellyei rendházba küldték elüljárói, hogy hazájában mint hithirdető működjék a katolikus vallás emelésén. Kassán és Nyitra vármegyében működött nagy sikerrel. Hatalmas szónoklatai és vitatkozásai számosakat vezettek vissza a protestantizmusból az elhagyott egyházba, így Forgách Miklós és Zsigmond grófokat, Thurzó Kristófot és Esterházy Miklóst.

1603-ban ismét Grazban találjuk, ahol három évig a hittudományokat tanította.

1607-ben másodszer küldték hazájába, ahol Forgách esztergomi érsek vette udvarába. A reá következő évben országos figyelmet vont magára, ugyanis a pozsonyi országgyűlésen, mint rendjének képviselője, ennek érdekében hatalmas beszédben szólalt fel a bécsi békekötés 8. pontja ellen, amely a jezsuitáktól megtagadja az országban a birtokszerzési jogot; majd arra bírta az érseket, hogy Nagyszombatban

1611-ben a papság erkölcsi és szellemi újjáteremtése céljából tartományi zsinatot tartson. Forgách érsek kezdeményezésére és II. Mátyás kérelmére V. Pál pápa felmentette Pázmány Pétert szerzetesi fogadalmai alól.

1616. április 25-én turóci préposttá s ugyanaz év szeptember 28-án az időközben elhunyt Forgách helyébe esztergomi érsekké neveztetett ki.

A bíbort VIII. Orbántól kapta 1629-ben.

Pázmány Péter volt a magyarországi ellenreformáció lelke; ékesszóló prédikációival, élőszóval és a sajtó útján folytatott hitvitáival, amelyekben a lángész, mély tudomány és az általa irodalmivá megformázott nyelv hatalmas ereje nyilvánul, a protestantizmus fölött a diadalok hosszú sorát aratta. 1603-12-ig kilenc polemikus munkája jelent meg; ezek a katolikus egyház tanításának, szertartásainak és történetének egyes pontjait tárgyalják, amelyeket a protestánsok leginkább megtámadtak. E műveket jelentőségére és hatására nézve meghaladja az **Igazságra vezető Kalauz**, amely 1613-ban jelent meg. Ez a tudomány, rendszeresség és [népszerű] vonzó modor minden előnyeit egyesítve tárgyalja a katolikus vallás főbb igazságait, tekintettel a protestánsok támadásaira, s így tárháza a katolikus vallás érveinek s a protestánsok elleni védelem fegyvereinek.

Pázmány Péter mint a magyar katolikus egyház feje felhasznált minden eszközt, amelyet igénybe venni a vallás szelleme és a pozitív törvény nem tiltott, hogy az egyháza rovására elhatalmasodott protestantizmus terjeszkedésének útját állja s azt gyengítse. Az általa visszatérített főrangú családok számát harmincra teszik. A már említetteken kívül nevezetesebbek az Erdődyek, Draskovichok, Pálffyok, Hallerek, Kornisok, Bosnyákok, Koháryak. Ő vezette vissza az egyházba Zrinyi Györgyöt, Bethlen Gábor özvegyét, Brandenburgi Katalint és Rákóczi György fejedelem testvérét, Pált. Miután meg volt győződve arról, hogy főképp a papság erkölcsi és műveltségi hanyatlása idézte elő s könnyítette meg a protestantizmus elterjedését, s csakis erkölcsös, művelt és buzgó papság képes annak határt szabni s a tiszta hitet fenntartani, azért

1619-ben. Nagyszombatban az ifjúság számára nevelőintézetet és papnevelőt alapított, úgyszintén Bécsben is egyet 1623-ban (közel 200,000 forintnyi áldozattal), amely máig is virágzik, s alapítójának nevét (Pazmanaemum) viseli.

1635-ben 100.000 forintnyi alappal létesítette a magyar tudományos egyetemet, hittani és bölcséleti karral; ez utóbb kiegészítve, az ország fővárosába helyeztetett át, Pozsonyban a jezsuitáknak kollégiumot és iskolát; Érsekújvárt és Körmöcön a ferencrendieknek kolostort alapított.

Politikai szerepléséből említést érdemel, hogy az 1618-iki országgyűlésen főleg az ő érdeme volt, hogy a gyermektelen II. Mátyás életében, utódjává Ferdinánd választotta meg. A Bethlen Gáborral való háborúskodások alkalmával főképp a békekötéseknél gyakorolta befolyását, I. Rákóczi Györggyel szívélyes viszonyban állott, s míg élt, vissza tudta őt tartani attól, hogy a protestánsokkal és a törökkel szövetkezve, II. Ferdinánd ellen fegyvert ragadjon.

Pázmány Péter elévülhetetlen érdeme a mai irodalmi nyelv megteremtése (Magyar irodalom XII. köt. 37. old.), s mint a szó mesterét a "magyar bíboros Cicero" névvel tisztelte meg nemzete. A világegyház története kevés főpapot mutat fel, a hazai egyházé [pedig] egyet sem, aki Pázmány Pétert erényekben fölülmultha volna. Munkáinak száma körülbelül harmincat tesz ki.